

## Varsling i idretten

### 1 Innledning

Arbeidsmiljølovens kapittel 2 A om varsling gjelder fullt ut for alle idrettsorganisasjoner, og det er således ingen unntak for foreninger med idrett som formål. Reglene om varsling etter arbeidsmiljøloven er imidlertid godt ivaretatt i den generelle litteraturen om arbeidsrett, og vi vil derfor kun gi en kort oppsummering av disse reglene i pkt. 2 under.

Arbeidsmiljølovens regler om varsling gjelder imidlertid kun for idrettsorganisasjonens ansatte (og innleide ansatte), dvs at man som medlem av et idrettslag ikke kan varsle etter disse reglene.<sup>1</sup> Det er således av særlig interesse å se på hvordan medlemmenes rettsikkerhet hva gjelder varsling om uønsket adferd er ivaretatt innen idretten. I den anledning vi vi i pkt. 3 gi en oversikt over hvordan NIF – som organiserer den største delen av idretten i Norge – har tilrettelagt for varsling når et medlem blir utsatt for kritikkverdig opptreden.

### 2 Kort om Arbeidsmiljølovens kapittel 2 A om varsling

En arbeidstaker (og en innleid arbeidstaker) har etter arbeidsmiljøloven § 2 A-1 rett til å varsle om «kritikkverdige forhold» i arbeidsgivers virksomhet. Etter bestemmelsens andre ledd er «kritikkverdige forhold» beskrevet som forhold som:

*«er i strid med rettsregler, skriftlige etiske retningslinjer i virksomheten eller etiske normer som det er bred tilslutning til i samfunnet, for eksempel forhold som kan innebære fare for liv eller helse, fare for klima eller miljø, korrupsjon eller annen økonomisk kriminalitet, myndighetsmisbruk, uforsvarlig arbeidsmiljø, brudd på personopplysningssikkerheten.»*

Etter arbeidsmiljølovens § 2 A-6 skal arbeidsgivere som «jevnlige sysselsetter minst fem arbeidstakere» ha rutiner for intern varsling. Etter bestemmelsen skal også virksomheter med færre ansatte ha slike rutiner «dersom forholdene i virksomheten tilsier det». Alle idrettsorganisasjoner som faller inn under bestemmelsen plikter å vedta rutiner for varsling.

Varslingsrutinene bør etter vår mening inneholde bestemmelser om blant annet hva det kan varsles om, hvem som kan varsle, hvem det skal varsles til, fremgangsmåten ved varsling, herunder når man kan varsle allmennheten og hvordan arbeidsgiver behandler varselet.

Etter arbeidsmiljølovens § 2 A-3 plikter arbeidsgiver å sørge for at varselet blir tilstrekkelig undersøkt innen «rimelig tid».

---

<sup>1</sup> Forutsatt at man ikke både er ansatt og medlem.

Hva som skal regnes som «rimelig tid» må vurderes konkret i lys av blant annet varselets alvorlighetsgrad, hvor viktig det er med rask avklaring og hvor lang tid det praktisk vil ta å undersøke forholdet.

Arbeidsmiljølovens § 2 A-4 presiserer at arbeidstakere som varsler om kritikkverdige forhold, har et vern mot gjengjeldelse. Dette innebærer at alle former for straff eller andre negative reaksjoner mot en arbeidstaker som varsler eller vurderer å varsle om kritikkverdige forhold, er forbudt. Arbeidsgiver har således plikt til å påse at den som har varslet, har et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Dersom det er nødvendig, skal arbeidsgiver også sørge for tiltak som er egnet til å forebygge gjengjeldelse. Dette har sammenheng med at varslere kan være i en spesielt sårbar situasjon, og at arbeidsgiver derfor må være påpasselig for at varsleren for eksempel ikke blir utfryst i arbeidsfellesskapet.

### *3 Om varsling for medlemmer tilsluttet NIF*

#### 3.1 Innledning

NIF har ikke vedtatt et eget varslingssystem for medlemmer som utsettes for kritikkverdig forhold. Medlemmer som for eksempel opplever mobbing, trakassering, seksuell trakassering, rasisme, vold eller trusler kan imidlertid anmelde forholdet til et organisasjonsledd i NIF og anmode om at organisasjonsleddet påtaler forholdet (reiser straffesak) til NIFs Domsorgan, jf. NIFs lov § 11-12. Organisasjonsleddet kan da enten påtale forholdet til NIFs domsorgan, behandle saken selv og eventuelt ilegge alminnelige disiplinærforføyninger etter NIFs lov § 11-1 eller «henlegge» saken.

Som det fremgår av NIFs lov § 11-12 kan ikke et medlem av et idrettslag (enkeltmedlem) kreve at det reises sak for NIFs domsutvalg. Dette har nok medført at enkelte saker ikke når domsutvalget fordi organisasjonsleddene av ulike grunner ikke har ønsket å påtale dem. På Idrettstinget i 2021 vedtok derfor NIF å opprette et «uavhengig» påtaleorgan som også kan påtale saker som anmeldes direkte fra enkeltmedlemmer. NIFs påtaleorgan effektueres fra 1. januar 2022 og det blir interessant å se om det da kommer flere varslingssaker til behandling i NIFs domsorganer.

Vi understreker at et medlem også kan være ansatt i idrettslaget. Trenere og ansatte fotballspillere innen toppfotballen er eksempler på dette. Da kan saken både behandles av NIFs- og arbeidsmiljølovens regler.

Et eksempel på dette er «varsler-saken» i Strømsgodset Toppfotball våren 2021. En ansatt i klubben varslet klubbens ledelse i henhold til arbeidsmiljølovens regler om det vedkommende mente var kritikkverdige ytringer fra en av klubbens ansatte trenere. Klubben behandlet varselet etter arbeidsmiljølovens kapittel 2 A, samtidig som klubbens styre vedtok å anmelde treneren til NFFs Påtalenemnd. Klubben og treneren ble etter hvert enige om å avslutte arbeidsforholdet, og NFFs Påtalenemnd besluttet å ikke påtale saken til NFFs doms- og sanksjonsutvalg på grunn av sakens bevismessige stilling.

#### 3.2 NIFs straffebed som er relevante for varsling

Av NIFs lov § 11-4 (Straffebelagte handlinger/unnlatelser) er det i all hovedsak følgende straffebed som er relevante hva gjelder varsling:

*«a) bryter NIFs eller NIFs organisasjonsledds regler eller vedtak,*

*b) utøver rettsstridig vold, begår seksuelle overgrep eller seksuell trakassering, eller opptrer uredelig eller uhøvisk,*

*i) fremsetter diskriminerende eller hatefull ytring, bærer eller viser tekst eller symbol som er egnet til å true, forhåne, fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunnlag av hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønn, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller funksjonsnedsettelse.»*

Som det fremgår av bokstav b) og i) er vold, seksuelle overgrep, seksuell trakassering og diskriminerende, rasistiske- og hatefulle ytringer direkte regulert i loven. Annen type irregulær atferd som for eksempel mobbing, trakassering, slankepress og trusler kan imidlertid omfattes av bokstav a) eller falle inn under begrepet «uhøvisk» i bokstav b).

### 3.2.1 Om bokstav a)

Når det gjelder bokstav a) har NIF for eksempel vedtatt at «*Idretten skal på alle nivåer praktisere nulltoleranse for enhver form for diskriminering og trakassering*», jf. Idrettens strategidokument 2019–2023 der blant annet følgende fremgår:

*«3.1 Idretten skal arbeide for at idrettslagenes medlemmer gjenspeiler mangfoldet i lokalsamfunnet. Idretten skal på alle nivåer praktisere nulltoleranse for enhver form for diskriminering og trakassering.»*

Videre fremgår det av «NIFs retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep innen idretten» hva gjelder *trakassering generelt* at:

*«Felles for alle former for trakassering er at oppførselen er uønsket, krenkende, truende eller plagsom for den som utsettes for dette. Plagsom eller truende atferd kan være ord eller handlinger som fører til at den som utsettes for dem føler seg krenket, redd eller på andre måter ille til mote. Dette betyr at slike opplevelser er uavhengig av om den som trakasseres gjør det med hensikt eller ikke. Dette er viktig fordi både kvinner og menn kan ha ulike oppfatninger av hva som er uønsket og krenkende. Både likestillingsloven, diskrimineringsloven og arbeidsmiljøloven forbyr trakassering.»*

NIFs bestemmelser om barneidrett som ble vedtatt på Idrettstinget i 1987 - og som nå heter «Idrettens barnerettigheter og bestemmelser om barneidrett» - er også relevante i denne sammenhengen. Bestemmelsene gir uttrykk for de verdier som skal være grunnlaget for barneidretten i Norge, og gjelder for barn til og med det året de fyller 12 år. Av bestemmelsene som er aktuelle i forhold til uønsket atferd nevnes blant annet:

*«Barn har rett til å delta i et trygt treningsmiljø, fritt for press og utnyttelse. Barn har rett til å delta i trenings- og konkurranseaktiviteter der det er lagt til rette for at de skal utvikle vennskap og solidaritet. Barn har rett til å si sin mening og bli hørt.»*

Ved brudd på nevnte vedtak og bestemmelser kan et medlem sanksjoneres etter NIFs lov § 11-4 (1) bokstav a). Et eksempel på dette er sak 6/2016 i NIFs domsorgan der en trener ble dømt til eksklusjon i 10 år blant annet med bakgrunn i brudd på idrettens barnebestemmelser. Vi vil komme nærmere tilbake til denne saken i pkt. 3.2.2 under.

### 3.2.2 Om begrepet «uhøvisk» i bokstav b)

Begrepet «uhøvisk» er særlig relevant når det gjelder varsling om uønsket atferd, og vi vil derfor se nærmere på dette begrepet her.

I boken «Idrett & Juss» (4. utgave) side 219 flg. fremgår følgende om innholdet i begrepet «uhøvelig»:

*«Begrepene uredelig og uhøvisk overlapper hverandre i noen grad, og det er uten betydning for straffbarheten om opptredenen rubriseres som det ene eller det andre. Praksis viser at det etiske perspektivet står sentralt ved bedømmelsen.»*

(..)

*Når det gjelder alternativet «uhøvisk», har Gjengedal gitt uttrykk for at det man først og fremst tenker på, er at en person eller et organisasjonsledd ikke opptrer med de manerer man forventer av vedkommende i en idrettslig sammenheng». Eksempler på uhøvisk opptreden kan være verbale utfall som trakassering og utskjelling, men det kan også være handlinger.»*

NIFs domsorganer har også behandlet flere saker som gir anvisning for vurderingen av begrepet, og vi viser i den forbindelse til følgende uttalelse i appellutvalgets sak NIFA-2012-1:

*«(..) Ren sjikan trenger likevel ingen finne seg i, og Appellutvalget finner det klart at angrep i form av ren personsjikaner o.l. fort vil rammes av loven som stridende mot idrettens verdier, og slik vurdert være straffsanksjonert. Udokumenterte påstander om påståtte straffbare forhold rammes for eksempel klart nok. Utsagn som utenfor idretten vil rammes som straffbare etter straffeloven § 135a, § 246 og/eller § 247, vil slik utvalget ser det, som regel også rammes av idrettens egne straffebestemmelser, for eksempel som uhøvisk opptreden.*

*Det kan ellers ikke stilles krav om at det sjikanøse utsagnet eller beskyldningen nødvendigvis er kommet til adressatens kunnskap, eller at utsagnet har hatt konkrete skadevirkninger. Heller ikke er det avgjørende hvorvidt det er mer eller mindre sannsynlig at noen vil tro på beskyldningen. Etter utvalgets syn er det også uten betydning for straffbarheten hvorvidt det i etterkant er gitt unnskyldning eller utsagnet er søkt dementert. Betydning for reaksjonsfastsettelsen kan likevel dette ha. Det kreves heller ikke at utsagnet er satt fram med krav om å representere den hele og fulle sannhet. Man fritas m.a.o. ikke om et utsagn er formet som en formodning eller mistanke. En insinuasjon kan, slik utvalget forstår bestemmelsen, også rammes.*

*Det vises ellers til formålsbestemmelsen i § 1-2, som etter utvalgets syn gir verdifull hjelp ved tolkningen av det her aktuelle straffebud.»*

NIFs domsorganer har videre fattet avgjørelser i forhold til hvilke krav som stilles til treneres atferd innen NIF med tilhørende organisasjonsledd. Det vises i så måte til domsutvalgets uttalelse i NIFD-2000-11 der følgende fremgår:

*«Idretten skal være en trygg beskjeftigelse for personer i alle aldre, og det forventes at de som påtar seg leder- eller treneransvar opptrer med nødvendig respekt for utøvernes integritet.»*

Relevant er også domsutvalgets uttalelse i sak 2009-3:

*«Idrettsarbeidet generelt og tilliten til trenere og andre som har ansvar for utøvere, er påført stor skade. Det må være en ufravikelig målsetting å sørge for at foresatte trygt kan knytte sine barn til virksomhet innenfor den organiserte idrett uten fare for overgrep av noen art. Den allmennpreventive betydning av at også idrettens organer reagerer streng er derfor sentral. Videre er det viktig å markere at det stilles strenge krav til personer som innehar en trenerfunksjon - ikke minst i aldersbestemte treningsgrupper. Her har anmeldte vist en total mangel på respekt for utøveren og for det viktige idrettsarbeid han har påtatt seg å utføre.»*

Som nevnt tidligere ble en trener dømt til eksklusjon i 10 år av NIFs domsorgan i sak 6/2016. Saken ble påtalt til domsutvalget av et særforbund etter at en rekke aktive og tidligere aktive

utøvere varslet forbundet om trenerens kritikkverdige atferd. I saken uttaler domsutvalget følgende hva gjelder innholdet i begrepet «uhøvisk»:

*«Uhøvisk atferd innebærer at en person ikke opptrer med de manerer man forventer av vedkommende i en idrettslig sammenheng, jf. Kjenner m.fl. Idrett og juss 4. utgave side 219. Eksempler på uhøvisk opptreden kan være verbale utfall som trakassering og utskjelling. Det kan også være handlinger. Trenerens kommentarer og utsagn, vedkommendes atferd og væremåte, slik den er beskrevet i denne saken er etter Domsutvalgets oppfatning klart å anse som uhøvisk opptreden i relasjon til NIFs lov § 1 1-4 (l) bokstav b. Treneren har i flere år hatt en uakseptabel oppførsel som trener overfor flere unge utøvere. Vedkommendes opptreden har hatt en svært negativ innvirkning på noen av utøverne. Disse har beskrevet frykt, uro og redsel. Til tross for at treneren flere ganger er blitt gjort oppmerksom på risikoen og mulige skadevirkninger ved å øve et slikt fokus og press på kropp og vekt, har vedkommende fortsatt.»*

Atferd som mobbing, trakassering og utøvelse av utilbørlig slankepress omfattes således av begrepet «uhøvisk».

Når det gjelder mobbing har for øvrig Høyesterett i Rt. 1993 side 616 definert mobbing og trakassering slik:

*«f.eks. trakassering, plaging, utfrysning, eller sårende erting og fleiping ... som forekommer gjentatte ganger over en viss periode.»*

Videre uttaler Høyesterett i Rt 2012 side 146 følgende hva gjelder mobbing:

*«Det dreide seg altså om et mønster, som fortsatte over flere år, der A ble isolert, ertet, plaget og utsatt for verbal «drittsslenging», uten å ha mulighet til å ta igjen. Slik dette er beskrevet, er det ingen tvil om at det A ble utsatt for, hadde en karakter, en hyppighet og en varighet som klart må karakteriseres som mobbing. Dette er partene også enige om.»*

### 3.2.3 Om «Seksuelle overgrep» og «seksuell trakassering» i bokstav b)

I likhet med straffeloven har NIF straffebud som forbyr seksuelle overgrep og seksuell trakassering. NIF har vedtatt egne retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep innen idretten. Av retningslinjene fremgår det at «seksuelle overgrep» og seksuell trakassering er definert slik:

*«Med seksuell trakassering menes uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer. Med seksuelle overgrep menes å lure eller påtvinge et annet menneske seksualitet som det ikke ønsker, eller er utviklingsmessig i stand til å gi sitt samtykke til.»*

NIF har også utarbeidet et informasjonshefte til retningslinjene og på side 6 i denne står det følgende:

*«På Idrettstinget i 2007 ble det vedtatt "Nulltoleranse for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming". Nulltoleranse innebærer at seksuell trakassering og seksuelle overgrep ikke skal forekomme. Derfor har alle organisasjonsledd i NIF et ansvar for å forebygge seksuell trakassering og seksuelle overgrep. Det er en forutsetning at både ansatte og frivillige i idretten følger retningslinjene mot seksuell trakassering og overgrep, og at mistanke om seksuell trakassering og overgrep varsles og/eller tas tak i dersom en sak skulle forekomme.»*

Dersom man har avdekket eller har mistanke om et seksuelt overgrep eller at seksuell trakassering har funnet, beskriver retningslinjene hvordan man skal varsle. Ved varsling om seksuelle overgrep skriver NIF i hefte:

«1. Dersom man oppdager eller mistenker at noen utsettes for seksuelle overgrep bør mistanken fremmes for klubbens ledelse. Det er ledelsens oppgave å vurdere om den mistenkte skal anmeldes til politiet og om det skal iverksettes annen oppfølging, f.eks. oppsigelse, fratakelse av oppgaver, idrettslige sanksjoner. Beslutningen har store konsekvenser for den mistenkte og den som kan ha blitt utsatt for overgrep. Derfor er det naturlig at den treffes av klubbledelsen som har det formelle ansvaret for klubben.

2. Hvis ledelsen, etter grundige overveielser – og gjerne i samarbeid med den personen som nærer mistanken – mener at mistanken er ubegrunnet, må man beslutte å ikke foreta seg ytterligere i saken og forsøke å stoppe eventuell sladder og ryktedannelse.

3. Finner ledelsen mistanken begrunnet, hører saken ikke lenger hjemme hos klubbledelsen. Dersom mistanken gjelder overgrep mot mindreårige bør de foresatte straks informeres og bør sammen med klubbledelsen bli enige om å anmelde saken til politiet. Det er politiet som gjennom avhør og undersøkelser vurderer saken. Klubbens ledelse skal ikke selv opptre som etterforskere. Det kan likevel være viktig å følge opp slike saker internt i klubb/eller forbund også under en eventuell retts sak, for å "ta vare på" andre medlemmer både i støtteapparat og blant utøvere. Klubben må også vurdere om saken skal anmeldes for idrettens egne domsorgan.

4. Ledelsen må sørge for at taushetsplikten overholdes. Dette gjelder både i forhold til den som opplever seksuelle overgrep og den som blir beskyldt for slik oppførsel, samt i forhold til mulige sanksjoner.»

NIFs domsorganer har for øvrig behandlet en rekke «sedelighetssaker, og vi henviser i den anledning til blant annet NIFD-2009-3, NIFD-2 0 12-18, NIFD-2013-16 (alle avgjørelsene ble opprettholdt etter anke til Appellutvalget), NIFD-2016-28 og NIFD 17/2016.

### 3.2.4 Om «rettsstridig vold» i bokstav b)

NIF forbyr naturlig nok også alle former for vold og har også vedtatt en veileder som skal gjøre det lettere å rapportere, håndtere og reagere på vold og trusler i idrettssammenheng.

Av veilederen fremgår det at «vold» omfatter følgende forhold:

- Vold og trusler er definert i straffeloven, og disse definisjonene ligger også til grunn for forståelsen om hva som er straffbart etter idrettens lov- og regelverk.
- Vold kan defineres som «enhver handling rettet mot en annen person, som skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller å slutte å gjøre noe den vil».
- Å slå, sparke, gi juling, ta kvelertak, vri armen, holde fast og dytte er vold. Men voldshandlingene trenger ikke kun bestå av slag og knyttnever. Det innebærer også bruk av makt, tvang og trusler.
- Vold som medfører en krenkelse av kroppens integritet uten å skade den vesentlig kalles i straffeloven for kroppskrenkelse. Eksempler kan være slag og spark som medfører rødhet, mindre hevelse, blåmerke eller andre små skader som går over.
- Medfører volden eller maktbruken skade av mer alvorlig eller varig karakter, kan det rammes av bestemmelsen om kroppsskade i straffeloven. Kroppsskade omfatter bl.a. bruddskader, bevissthetstap, hjernerystelser, smerter etter kraftig kvelertak, sår som må sys, skader som gir varig mèn eller fører til sykmelding.
- En trussel er straffbar dersom det ved ord eller handling trues med straffbar adferd på en slik måte at trussel er egnet til å fremkalle alvorlig frykt. Dette gjelder for eksempel ved trussel om vold.

- *Dersom trusselen omhandler mottakers hudfarge, etniske opprinnelse, religion/livssyn, seksuelle orientering eller funksjonsevne, skal den straffes strengere.*
- *I enkelte idretter aksepteres handlinger fra utøvere som utenfor banen ville vært ansett som vold (f.eks. kampsport hvor selve formålet kan være å slå/sparke motstanderen). Dette er i utgangspunktet ikke straffbare handlinger. Vold som overstiger det som etter reglene er godkjente handlinger i en idrett, vil kunne være straffbare både i norsk rettsvesen og etter idrettens regelverk.*

NIF anbefaler at man ringer politiets nødnummer om man blir utsatt for vold og at man melder fra til idrettslaget v/styrets leder eller daglig leder.

Hva gjelder saksbehandling i idrettslaget anbefaler NIF følgende i veilederen:

- *«Det er hovedstyret i idrettslaget som behandler og gjør vedtak i idrettslagets håndtering av saken, ikke gruppestyret (fotballgruppa, skigruppa, etc.).*
  - *I tillegg bør alle saker som gjelder brudd på en idretts sanksjons- eller kampreglement meldes til relevant organ i særforbundet.*
- *Som i andre saker skal styrets medlemmer vurdere sin habilitet, og dette bør fremkomme av relevante protokoller.*
- *Alle saker skal følges opp, uavhengig av om saken blir/er behandlet av politiet.*
  - *Dette gjelder både om noen blir dømt i saken, eller om saken ender med for eksempel frifinnelse eller henleggelse.*
- *Styret bør peke ut to personer i styret som er saksansvarlige.*
- *Mens en sak er under behandling av politi eller rettsvesen, skal idrettslaget:*
  - *Vurdere om saken skal meldes inn til NIFs domsutvalg for suspensjon av involverte.*
  - *Sjekke med politiet om idrettslagets behandling av saken kan svekke eller forstyrre politiets behandling. Idrettslaget skal alltid følge en oppfordring fra politiet om å avvente politiets håndtering.*
- *De saksansvarlige bør ha separate møte med de involverte, og vurdere om det skal hentes inn annen informasjon. På bakgrunn av dette lager de et forslag til styrets konklusjon i saken.*
  - *Møter med involverte bør skje i denne rekkefølge: 1) varsler, 2) fornærmet, 3) den som skal ha utført handlingen.*
  - *Den som skal ha utført handlingen skal få vite hva vedkommende skal ha gjort, mot hvem, og få komme med sin versjon/opplevelse av hendelsen.*
- *Idrettslaget kan ta kontakt med den lokale idrettskretsen eller sitt særforbund for råd og veiledning.»*

### 3.2.5 Om diskriminerende og hatefulle ytringer i bokstav i)

Også hva gjelder diskriminerende eller hatefull ytring har både NIF og den sivile straffelovgivningen bestemmelser om dette. NIFs lov § 11-4 (1) bokstav i) ble vedtatt på Idrettstinget i 2021 og har i det alt vesentlige sammenfallende innhold som straffelovens § 185. Med bakgrunn i at bestemmelsen akkurat er vedtatt av NIF, foreligger det i skrivende stund ingen saker fra NIFs domsorganer som kan illustrere hvordan bestemmelsen er anvendt innen idretten. Generell juridisk litteratur og rettspraksis rundt straffelovens § 185 er derfor relevant når omfanget av NIFs bestemmelse skal tolkes.

Om dette kan vi kort bemerke at hvilke ytringer som bør og vil rammes, vil i stor utstrekning først kunne fastslås etter en nærmere vurdering av forholdet til ytringsfriheten. Retten til ytringsfrihet har som hovedformål å beskytte det frie ordskeftet. I den sivile rettspraksis er det trukket et skille mellom kritiske ytringer om et emne og ytringer som angriper en eller flere personer. Det skal mindre til for at personangrep som er fremsatt i ren sjikanehensikt, rammes av straffeloven § 185 enn for eksempel politiske ytringer som er avgitt som ledd i en politisk

debatt. I flere dommer nevnes utsagn som «oppfordrer eller gir tilslutning til integritetskrenkelser» og utsagn som «innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd» som eksempler på hatefulle ytringer som rammes av straffeloven § 185. På den annen side skal ingen risikere strafferettslig ansvar ved at utsagn tillegges et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt, med mindre et slikt innhold med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen.

Som eksempler fra saker i nyere rettspraksis kan nevnes Høyesteretts dom (HR-2018-674-A) der en person gjentatte ganger i påhør av andre hadde kalt en innvanderer fra Somalia for «jævla neger». Ytringen falt innfor ordlyden i § 135a (nåværende § 185), og det forhold at den ble fremsatt i en opphetet krangel gjorde den ikke straffri. Handlingen lå imidlertid etter Høyesteretts oppfatning i det nedre sjikt av anvendelsesområdet for bestemmelsen.

I Borgarting lagmannsrett (LB-2017-39052) ble en person dømt for hatefull ytring og fredskrenkelse ved at han overfor en gravid kvinne av afrikansk opprinnelse, i nærvær av flere barn, hadde kommentert magen hennes og blant annet spurt om det var «en ape inni der» og «hvor mange aper har du i magen». Selv om de uttalelsene tiltalte kom med, utvilsomt var sterkt krenkende, lå de etter Lagmannsrettens syn i det nedre sjikt av hva § 135a omfatter. Det var skjerpene at uttalelsene ble fremsatt i nærvær av flere barn.

NIF har også vedtatt en veileder for håndtering av rasisme og diskriminering som har til formål å gjøre det lettere for NIFs medlemmer (og enkeltmedlemmer tilsluttet klubbene) å rapportere, håndtere og reagere på rasisme og alle typer diskriminering i idretten. Av veilederen fremgår det at følgende overordnede prinsipper skal gjelde for håndtering av rasisme og annen diskriminering i idrettssammenheng:

- *«Idretten skal alltid reagere på rasisme og diskriminering.»*
- *«Alle i idretten har et ansvar for å reagere når de ser, hører eller registrerer rasisme og diskriminering. Hvis du ikke reagerer, støtter du i praksis handlingen.»*
- *«Det er konsekvensen av handlingen som avgjør om den er rasistisk eller diskriminerende. Det trenger ikke være et rasistisk motiv bak handlingen.»*
- *«Alle henvendelser om rasisme og diskriminering skal tas alvorlig.»*
- *«Rasisme og diskriminering skal alltid få en reaksjon. Denne vil variere, blant annet etter alvorlighetsgrad og om det er en gjentakelse.»*
- *«Idretten skal ta vare på alle involverte, og legge til rette for at håndteringen av saken ikke fører til unødvendig påkjenning for dem som opplever eller rapporterer om rasisme eller diskriminering.»*
- *«Idretten har et særlig ansvar for at den som har opplevd rasisme eller diskriminering opplever trygghet for å kunne fortsette med sin deltakelse i idretten.»*

For oversiktens skyld nevner vi at flere særforbund tilsluttet NIF har egne kamp- og konkurranseregler som omfatter diskriminerende eller hatefulle ytringer.

Norges Fotballforbund (NFF) har - i tillegg til sammenfallende bestemmelse om diskriminerende og hatefulle ytringer som NIF, jf. NFFs lov § 11-3 (1) bokstav i) – også andre bestemmelser relatert til diskriminering, rasisme og annen upassende oppførsel. I den anledning viser vi til NFFs § 1-6 der det heter at:



*«(1) Forbund, kretser, klubber og deres ansatte, spillere, tillitsvalgte og andre offisielle representanter skal bidra til å bekjempe enhver form for diskriminering på grunnlag av blant annet kjønn, etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller seksuell orientering.»*

Etter NFFs lov § 11-5 fremgår videre følgende:

*«(5) I tillegg til overtredelser av de regler og bestemmelser som er nevnt i (1) kan følgende forhold sanksjoneres:*

*a. Upassende opptreden mot spillere, dommere, trenere, publikum eller andre. Det samme gjelder opptreden i anledning kamp eller trening som klart er egnet til å skade fotballarbeidet eller fotballens anseelse.*

*f. Fremsettelse av ytring i forbindelse med kamp eller trening som er egnet til å true, fornærme eller håne en person på grunnlag av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion, livssyn eller seksuell orientering.»*

I tillegg har NFF vedtatt lisenskriterier som innebærer at hver klubb skal etablere rutiner for hvordan den skal håndtere rasisme, samt etterleve UEFAs 10-punktsliste hva gjelder rasisme.

NFFs doms- og sanksjonsutvalg har behandlet flere saker vedrørende rasistiske ytringer. Sakene omhandler primært ytringer fra publikum.

I sak NFFD-2020-5S ble Aalesund FK dømt på objektive grunnlag fordi en Aalesund-tilskuer ropte «jævla apekatt» til en spiller fra Kristiansund BK. Tilsvarende ble Sandefjord Fotball dømt på objektive grunnlag etter at en av dens tilskuere hadde ropt «jævla ape» til en av spillerne i Vålerenga Fotball, jf. NFFD-2020-6S.

I NFFs ankeutvalgs sak NFFA-2021-1 uttaler ankeutvalget følgende:

*«NFF har nulltoleranse for rasisme og diskriminering. Etter NFFs lov § 1-6 (1) skal «forbund, kretser, klubber og deres ansatte, spillere, tillitsvalgte og andre offisielle representanter» bidra til å bekjempe «enhver form for diskriminering» blant annet på grunnlag av «avstamning» og «hudfarge».*

*Sterke allmennpreventive og individualpreventive hensyn tilsier at det er nødvendig å slå hardt ned på rasismehendelser. Noe annet ville vært uforenlig med sentrale prinsipper i norsk, europeisk og internasjonal fotball, samt hensynet til fotballens renommé.»*

### 3.2.6 Straffbare forhold som omfattes av både NIFs og de sivilrettslige straffebestemmelser

Dersom det har skjedd et lovbrudd som både omfattes av NIFs- og de sivilrettslige straffebestemmelsene, er det en etablert praksis som tilsier at NIFs organisasjonsledd avventer eventuelle straffereaksjoner inntil en eventuell rettskraftig sivilrettslig dom foreligger. Dersom en person for eksempel blir dømt for et seksuelt overgrep av de ordinære domstoler, vil det aktuelle organisasjonsleddet normalt påtale forholdet til NIFs domsutvalg der avgjørelsen fra det sivile rettsapparatet vil ha betydelig vekt hva gjelder beslutningen i NIFs domsorganer. Vi understreker imidlertid at organisasjonsleddet alltid må vurdere om saken skal meldes inn til NIFs domsutvalg med anførsel om å suspendere vedkommende etter NIFs lov § 11-9, allerede på det tidspunktet saken anmeldes til politiet.

\*\*\*\*